

PLATO'S EU

Filozofsko učenje primijenjeno
na online okruženja unutar EU

Nacrt i primjer
za PRP2 radionicu:

**Osobe bez države i osobe bez
državljanstva? / Trebam li imati
državljanstvo da bih bio osoba?**

Co-funded by
the European Union

Version	Date	Comments
1	9. 12. 2022	<i>Prvi nacrt radionice razvijen za PRP2, ponuđen partnerstvu na reviziju.</i>
2	21. 2. 2023	<i>Drugi nacrt radionice razvijen za PRP2, ponuđen partnerstvu na reviziju</i>
3		
4		
Document title:	<i>Stateless persons and persons without citizenship? / Do I need to have citizenship to be a person?</i>	
Date of issue:	<i>1</i>	
Author(s):	<i>Urška Jeglič</i>	
E-mail address:	<i>urska.jeglic@teof.uni-lj.si</i>	
Contributors to		

document :	
Quality reviewer (if any)	<i>n/a</i>
Number of pages:	22
Confidentiality status:	<i>For internal use of project partnership only</i>

SADRŽAJ

WORKSHOP:	5
“Osobe bez države i osobe bez državljanstva? / Trebam li imati državljanstvo da bih bio osoba?”	5
1. UVOD U TEMU.....	6
2. PRESJEK LEKCIJE.....	7
3. RAZRADA LEKCIJE – AKTIVNOSTI RADIONICE	9
4. RASPRAVA.....	19
5. ADDITIONAL RESOURCES	20
6. ANNEX	21

WORKSHOP:

“Osobe bez države i osobe bez državljanstva? / Trebam li imati državljanstvo da bih bio osoba?”

1. UVOD U TEMU

Osobe bez državljanstva su one osobe koje niti jedna država ne priznaje kao državljane prema svom zakonu (UN 1954). To znači da je osoba bez državljanstva osoba koja nema državljanstvo nijedne zemlje. Kao takvi, posebno su ranjivi. Glavni uzroci apatridije su: zakoni koji određuju okolnosti pod kojima netko stječe ili može oduzeti državljanstvo, migracija u državu koja roditelju ne dopušta prijenos državljanstva putem obiteljskih veza, pojava novih država i promjene u pogledu granica i gubitak ili lišavanje državljanstva (UNHCR 2021).

Prema Visokom povjereniku Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR 2022), 4,3 milijuna ljudi diljem svijeta bilo je bez državljanstva 2022. Većina njih živjela je u Aziji i Oceaniji (11%), zapadnoj i središnjoj Africi (9%) i Europi (2%).

Svrha sljedeće teme je promišljanje o statusu osoba bez državljanstva i njihovim pravima. U većini slučajeva osobe bez državljanstva lišene su prava koja uživaju drugi građani (npr. osnovno osiguranje, pravo na obrazovanje, pravo glasa itd.). U ovoj temi ćemo razmišljati o tome jesu li osobe bez državljanstva diskriminirane, kako to utječe na njih i kako možemo prevladati nejednakosti.

2. PRESJEK LEKCIJE

Državljanstvo daje osobi osjećaj identiteta. Kod osoba bez državljanstva može se uočiti kriza identiteta i osjećaj nepripadanja. Njihov nacionalni identitet često je nejasan. Neki se osjećaju građanima zemlje u kojoj su rođeni ili odrasli. Nacionalni identitet često je povezan s nacionalnošću roditelja. U većini slučajeva, potomci etnički mješovitih brakova imaju dvojni identitet.

Nedostatak nacionalnosti karakterizira koncept apartidije. Osobe bez državljanstva nemaju ni pravo glasa niti pravo na obrazovanje ili osnovnu zdravstvenu zaštitu. U nekim je zemljama nemoguće dobiti identifikacijski dokument, što onemogućuje prelazak granice.

Konvencija o statusu osoba bez državljanstva iz 1954. donesena je kako bi se riješila ova situacija. Konvencija o statusu osoba bez državljanstva priznaje međunarodno-pravni status "osoba bez državljanstva", jamči im jednako uživanje ljudskih prava, omogućuje im pristup putnim i osobnim ispravama te utvrđuje minimalne standarde za njihovu skrb. Konvencija također poziva države članke da ubrzaju integraciju i naturalizaciju osoba bez državljanstva.

Godine 1961. također je usvojena Konvencija o smanjenju broja osoba bez državljanstva. Međutim, budući da je većina zemalja odbila potpisati ove konvencije, udio osoba bez državljanstva je još uvijek relativno visok i time su njihova prava potkopana.

U sljedećoj lekciji učenici će pobliže razmotriti stavove zemalja prema osobama bez državljanstva. Različitim interaktivnim metodama pokušat će stvoriti vlastito mišljenje i pronaći rješenja za te probleme. Uloga nastavnika je moderirati raspravu i dati povratne informacije o njihovim pitanjima. Radionica se jednako dobro može provoditi online, putem virtualne učionice i u fizičkom okruženju. Trajanje radionice može biti od 45 do 90 minuta.

Materijali koji trebaju biti dostupni:

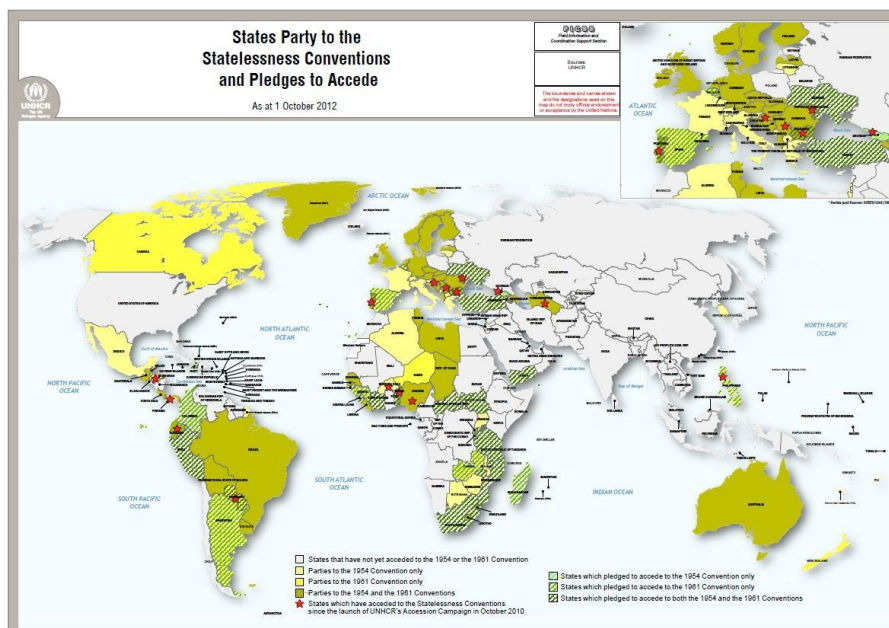
Računalo, projektor, olovka i papir za učenike. Ako nije moguće pristupiti računalu i projektoru, nastavnik može koristiti papirnati predložak s citatima koji su ponuđeni za raspravu tijekom radionice.

Ishodi učenja koji će se postići kroz radionicu:

- Učiti o apatridiji;
- Razviti vlastita stajališta o apatridiji;
- Razvijanje vještina kritičkog mišljenja;
- Jačanje sposobnosti formuliranja argumenata;

3. RAZRADA LEKCIJE – AKTIVNOSTI RADIONICE

1. Na početku lekcije, voditelj pokazuje učenicima video pod naslovom „Rođen bez državljanstva: u potrazi za zemljom koja me voli“ - BBC News
2. Nakon što pogledaju video, slijedi individualni rad. Učenici imaju dvije minute da na komad papira (ili u bilježnicu) napišu tri riječi ili fraze koje su im pale na pamet tijekom gledanja videa.
3. Voditelj zatim pokazuje učenicima kartu svijeta sa zemljama koje su potpisale jednu ili obje konvencije. Voditelj dodaje da su podaci na karti iz 2012. godine te da su neke od zemalja koje su izrazile namjeru usvajanja konvencija već usvojile (npr. Paragvaj, Belgija). Voditelj potiče učenike da pobliže pogledaju. Karta se može promatrati u tišini ili u otvorenoj raspravi. Nakon minute gledanja u kartu, voditelj zamoli učenike da pogledaju stanje u zemlji čiji su građani.

Slika 1: Stranka bez državljanstva Konvencija o apatridiji i obećanja o pristupanju

Izvor: UNCHER

4. Voditelj zatim dijeli učenike u parove. Svaki par nastoji pronaći razloge svoje suzdržanosti oko potpisivanja Konvencije. Parovi bi trebali raditi od 10 do 15 minuta.

Odgovaraju na pitanja:

- a) Koji su najčešći razlozi zbog kojih netko ostaje bez državljanstva?
- b) Što mislite zašto pojedine zemlje ne žele prihvatiti konvenciju koja regulira status osoba bez državljanstva?
- c) Mislite li da je prikladno da građani neke zemlje imaju više prava od nedržavljana?

Nakon rada u paru, voditelj traži od učenika da iznesu glavne zaključke do kojih su došli. Ako učenici nisu voljni, nastavnik može upotrijebiti tehniku probijanja leda (npr. podijelite svoje mišljenje i zatim pitajte ima li još istomišljenika).

5. Učitelj nastavlja lekciju pokazujući sljedeće citate na powerpoint projekciji. Napominje da postoje različiti razlozi za apatridstvo i da postoje također i različite posljedice. Kaže im da najviše problema imaju djeca migranata ili djeca iz miješanih brakova.

“Sometimes as a mother I try to understand. The minute my child was born, she was born into this nightmare that is being a ‘stateless person’.”

-MOTHER OF MARIA,
Maria is a stateless girl who can not acquire Cuban citizenship because her parents emigrated

#ibelong
ibelong.unhcr.org

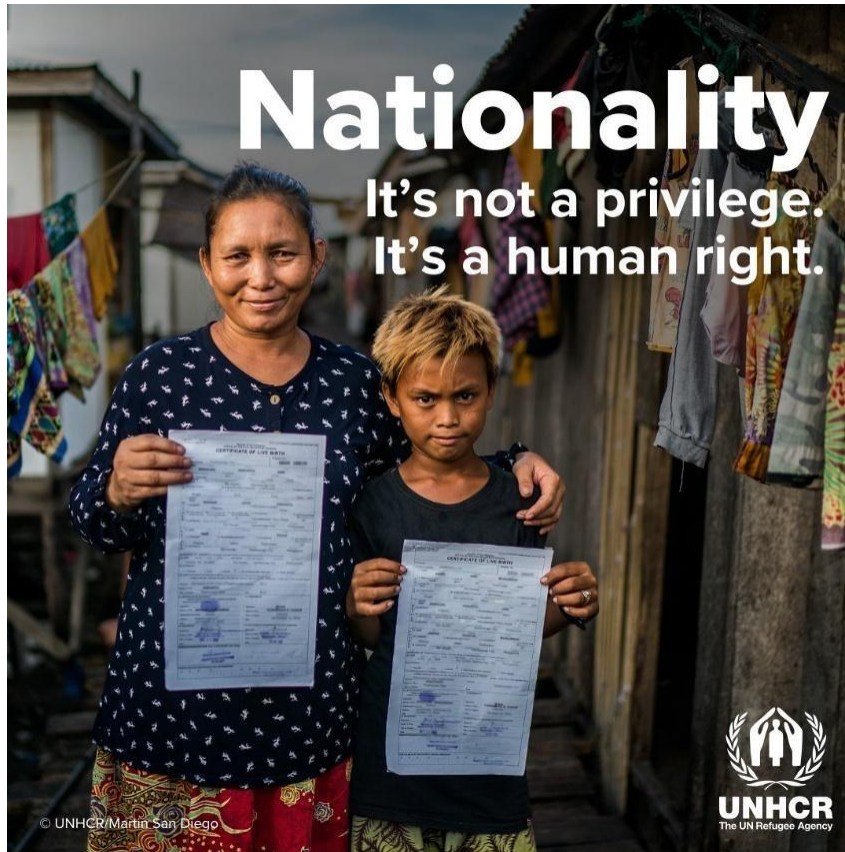
Slika 2: Citat 1;

Izvor: Tweet UNCHR-a

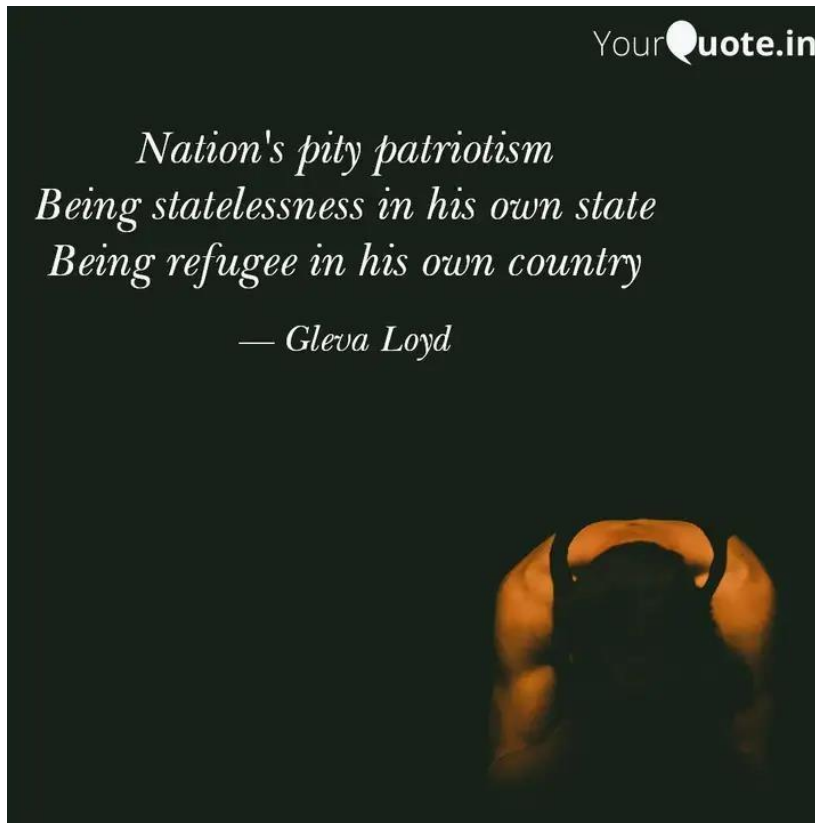
Slika 3: Citat 2;

Izvor: UNHCR

Slika 4: Citat 3;

Izvor: UNHCR

Slika 5: Citat 5;

Izvor: YourQuote

6. Moderator zatim otvara drugi krug rasprave sa sljedećim pitanjima:

- Koji vam se citat najviše dopao? Zašto?
- Možete li identificirati koje su citate napisali ljudi koji su i sami iskusili beskućništvo?
- Koji je citat po vama najsubjektivniji, a koji najobjektivniji?

- Mislite li da je primjereno da neka organizacija podiže svijest javnosti o problemu apatridije kroz svjedočanstva ljudi koji su iskusili apatridnost?
- UNHCR smatra da su osobe bez državljanstva lišene osnovnih ljudskih prava. Slažete li se s ovom tvrdnjom? Zašto da? Zašto ne?
- Jeste li u kritici pisane riječi pronašli nešto s čime se slažete ili ne slažete? Što i zašto? Je li to objektivna kritika?
- Što mislite tko je odgovoran za reguliranje statusa i prava osoba bez državljanstva??

7. Prije sljedeće aktivnosti voditelj podsjeća učenike da svatko ima pravo na državljanstvo ili barem prava koja državljanstvo kao takvo daje građanima. Podsjetite ih da se migracija ne smanjuje te da ratovi i klimatske promjene tjeraju ljude da napuštaju svoje domove. Također vrijedi napomenuti da se ljudi često boje pomoći osobama bez državljanstva, bilo zbog predrasuda prema migrantima ili zbog nepoznavanja sustava i procedura

Voditelj daje učenicima tri minute da razmisle o tome kako bi reagirali da sretnu osobu bez državljanstva koja traži pomoć. Svoje misli mogu zabilježiti u svoje bilješke.

8. Zatim se igra zamjene uloga. Svi učenici aktivno sudjeluju u igri uloga, pri čemu šest učenika glumi, a ostali su ocjenjivači ili komentatori. Učenici koji će igrati uloge mogu se odabrati na različite načine. Idealno bi bilo da uloge igraju učenici koji su sami izrazili interes. Ako premalo učenika pokaže interes, učitelj može dodijeliti uloge na druge načine. Mogu biti pozvani sami ili nasumično odabrani ždrijebom.

Nakon što su parovi odabrani, nastavnik daje učenicima upute za izradu zadatka.

Unutar svakog para, jedan igra ulogu osobe bez državljanstva. Ostali članovi para igraju uloge ljudi koji rade na poslovima s osobama bez državljanstva (gradonačelnik, odvjetnik, socijalni radnik). Voditelj određuje vremenski okvir za igru uloga. Preporuča se da svaki par ima tri do šest minuta za pripremu.

Učitelj također može dati primjere pitanja učenicima u slučaju da zapnu u formuliranju pitanja.

Primjer pitanja za osobu koja ide gradonačelniku:

- Ja sam osoba bez državljanstva. Zanima me možete li mi pomoći da dobijem državljanstvo?
- Mogu li imati barem stalnu adresu u općini?
- Hoćete li mojoj djeci (koja nemaju dokumente) dopustiti da idu u vrtić i školu?

Primjer pitanja za osobu koja ide odvjetniku:

- Koje su pravne mogućnosti za dobivanje statusa?
- Biste li bili voljni zastupati me na sudu kada se budem borio za svoja prava da ponovno dobijem oduzeto državljanstvo? Oduzimanjem državljanstva lišen sam i doma i mogućnosti zaposlenja. Ipak, prisiljen sam plaćati hranu u supermarketu i pokrivati sve svoje troškove kao i ostali građani. Biste li mi bili voljni pomoći u procesu borbe protiv ove vrste nepravde?

Primjer pitanja za osobu koja ide socijalnom radniku:

- Imam li ikakve šanse za dobivanje socijalne pomoći s obzirom da sam bez državljanstva i bez posla?
- Kao dijete roditelja bez državljanstva, ne mogu se prijaviti na natječaje za posao. Možete li me molim vas posavjetovati kako mogu zaraditi novac?
- Mogu li dobiti socijalni stan kao osoba bez državljanstva?

Voditelj je odgovoran za dodjeljivanje situacija parovima. On/ona dijeli papire (Dodatak 1, 2 i 3) osobama koje će igrati ulogu apatrida i opisuje situaciju svake osobe bez državljanstva. Zamolite ih da se povuku na hodnik ili u drugu učionicu (drugi virtualni prostor) gdje se mogu u miru pripremiti za ulogu. Svaka osoba koja će glumiti osobu bez državljanstva imat će pet minuta da pročita svoju ulogu i ukratko se pripremi za nju. Važno je da zadrže ulogu za sebe.

Voditelj također šalje učenike koji će glumiti odgovorne osobe u drugu zasebnu prostoriju (fizičku ili virtualnu). Također im govori da se ne mogu pripremiti za ulogu jer su susreti s osobama bez državljanstva često neočekivani i ne možete se pripremiti za njih.

U primarnom prostoru (učionici), voditelj/ica i učenici ostaju "promatrači". Voditelj/ica ih upućuje da obrate pozornost na razgovore i na fizičku i verbalnu komunikaciju glumaca. Podsjeća ih da ne komentiraju tijekom igranja uloga i da će na kraju imati dovoljno vremena za raspravu. Nakon svake igre uloga, od njih se traži da komentiraju sljedeće:

- Jeste li pomislili da je situacija u igri uloga realistična?
- Kako je osoba bez državljanstva uputila i predstavila svoj problem? Koji argumenti su bili dobri, a koji loši?

- Kako je odgovorna osoba reagirala? Je li djelovala objektivno ili subjektivno? Koji su argumenti bili dobri, a koji loši?

Nakon što su odigrane sve tri igre uloga, mentor traži od učenika da razmisle kako bi oni reagirali u takvim situacijama. Ako vrijeme dopušta, mogu i zapisati svoja razmišljanja i podijeliti ih jedni s drugima.

4. RASPRAVA

Kako je ova radionica u potpunosti izgrađena na nizu rasprava, sljedeća pitanja mogu se koristiti za proširenje tema koje su istražene tijekom radionice:

- Mislite li da bi osoba automatski trebala dobiti državljanstvo zemlje u kojoj je rođena?
- Mislite li da je prikladno imati univerzalna pravila u ovom području?
- Što mislite koji je glavni razlog zašto države ne žele dati državljanstvo određenim ljudima?
- Kako bi se školski sustav mogao urediti da se učenicima bez državljanstva omogući nesmetano pohađanje škole?
- Smatrate li da učenici bez državljanstva trebaju imati status učenika s posebnim potrebama?
- Jeste li i sami ikada susreli osobu bez državljanstva?
- Kakav je vaš stav prema migrantima i osobama bez državljanstva?

5. ADDITIONAL RESOURCES

- Online article “Convention relating to the status of stateless persons”
[https://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1954-Convention-relating-to-the-Status-of-Stateless-Persons_ENG.pdf]
- Online article “Convention on the Reduction of Statelessness”
[https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.25_reduction%20statelessness.pdf]
- Online video “Living as a stateless person with no nationality: Leal's story”
[<https://www.youtube.com/watch?v=9SxpJQZaqn8&t=6s>]
- Online video “No nationality, no rights: stateless people in the Dominican Republic” [<https://www.youtube.com/watch?v=ZE545bGWxLI&t=1s>]
- Online video “Lynn - Life as a stateless refugee”
[<https://www.youtube.com/watch?v=ZEalzAq4R0E>]

6. ANNEX

Dodatak 1: Profil negračanina za prvi primjer igre uloga

Lejla ima 25 godina. Rođena je izvan braka u Libanonu. Budući da je otac nije prepoznao, nikada nije upisana u libanonski registar državljana. Danas je u braku, ali je važeći samo njen vjerski brak, jer državne vlasti ne priznaju apatridnost. Zbog toga su i njezine dvije kćeri apatridi. Bez državljanstva Lejla ne može naći posao. Budući da je obitelji hitno potreban novac (muž joj je nesposoban za rad zbog ozljede), Lejla odlučuje otići do gradonačelnika grada u kojem živi i zamoliti ga da sredi njezin upis u registar osoba s državljanstvom. Od gradonačelnika traži da preda njezinu molbu višim instancama i pomogne njezinoj obitelji.

Dodatak 2: Profil negračanina za drugi primjer igre uloga

Dominikanska Republika je 2016. donijela zakon prema kojem Haićani ne mogu imati dominikansko državljanstvo, bez obzira gdje su rođeni. Kao rezultat toga, 10.000 ljudi je preko noći ostalo bez državljanstva. Među njima je bio i Julio, čiji su se snovi raspršili kada je imao 18 godina. Izgubio je državljanstvo prije nego što je mogao započeti studij medicine. Julio je također trenirao atletiku i dobio nekoliko državnih nagrada. Dobrim se rezultatima plasirao na Svjetsko prvenstvo. Ali danas se Julio niti natječe niti studira. Kao osoba bez državljanstva nema pravo studirati, raditi niti putovati. Kako bi uzdržavao sebe i svoju obitelj, bavi se povremenim poslovima.

Julio odlučuje ne šutjeti i svoju sportsku borbenost unijeti u borbu za svoja prava. Julio počinje skretati pozornost na nepravde putem medija, što dovodi do nekoliko prijetećih pisama. Julio se boji za svoju sigurnost i želi prijaviti prijeteće. Odluči potražiti odvjetnika koji je spreman pomoći mu i vratiti mu prava, iako je apatrid.

Prilog 3: Profil negrađanina za treći primjer igre uloga

Vratimo sat unatrag i vratimo se u 1998. godinu.

Denis je rođen u Bosni i Hercegovini 1964. godine. Dok je bio beba, roditelji su mu se preselili u Hrvatsku gdje je odrastao i završio srednju školu. Godine 1985. preselio se u Velenje u Sloveniju, zaposlio se i živio u unajmljenom stanu. Imao je jugoslavensku putovnicu, što mu je omogućilo sudjelovanje na referendumu za slovensku neovisnost. Nakon osamostaljenja Slovenije nitko mu nije rekao da mora dobiti radnu dozvolu, niti mu je rečeno koliko je važno podnijeti zahtjev za državljanstvo. On sam nije dobio nikakvu obavijest. Završio je među 'izbrisanima'. Dugo nije ni znalo što se točno dogodilo i da takvih slučajeva u Sloveniji ima mnogo. Budući da nije imao dokumenata, izgubio je posao, pravo na osobnu iskaznicu, liječničku skrb, pa čak i krov nad glavom. Da mu prijatelji nisu pomogli, ne bi preživio. Bez dokumenata nije mogao dobiti ni humanitarnu pomoć Karitasa. Budući da već nekoliko dana nije ništa jeo, pita Karitas može li svaki mjesec dobiti nešto za jelo.

Prilog 4: Video

- Online video “Born stateless: Looking for a country to love me - BBC News”
[<https://www.youtube.com/watch?v=lo02oBLdIFU&t=4s>]